

УДК 336.7.19

Ющишина Л.О., к.е.н., доцент

Сало С.М.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розкрито сутність електронних платіжних систем, обґрунтовано переваги їх застосування у міжнародній і вітчизняній практиці, запропоновано заходи щодо поліпшення структури грошового обігу завдяки масовим безготівковим платежам із використанням електронних платіжних систем.

Ключові слова: електронні платіжні системи, інфраструктура, платежі.

Yushchyshyna L., Salo S.

ELECTRONIC PAYMENT SYSTEMS IN THE WORLD AND THEIR USE IN UKRAINE

The article reveals the essence of electronic payment systems. There are advantages of their use in international and domestic practice. We proposed measures to improve the structure of currency through massive non-cash payments using electronic payment systems.

Key words: electronic payment systems, infrastructure, payments.

Ющишина Л.О., Сало С.М.

ЭЛЕКТРОННЫЕ ПЛАТЕЖНЫЕ СИСТЕМЫ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В УКРАИНЕ

В статье раскрыта сущность электронных платежных систем, обоснованы преимущества их применения в международной и отечественной практике, предложены меры по улучшению структуры денежного обращения благодаря массовым безналичным платежам с использованием электронных платежных систем.

Ключевые слова: электронные платежные системы, инфраструктура, платежи..

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Електронні платіжні системи – це досить зручний спосіб грошових розрахунків. Люди центральної та західної Європи, США та інших розвинених країн давно та досить активно користуються ними.

На території України популярність електронних платіжних систем лише набирає обертів. Основними факторами, які блокують розвиток

останніх є неосвіченість громадян в даному питанні та слабка інфраструктура. Боязнь людей перед новим спонукає українців надалі користуватись готівкою, а це, в свою чергу, гальмує розвиток інфраструктури електронних платіжних систем.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Розвиток та особливості застосування електронних платіжних систем є предметом наукових досліджень багатьох вчених. Зокрема, ці питання розглядаються в працях Андрейківа Т.Я. [2], Вовчака О.Д. [2], Гетманцева Д.О. [4], Пирого С.О. [5], Шпаргало Г.Є. [2], Шукліної Н.Г. [4] та ін. Водночас, варто відзначити недосконалість теоретичних напрацювань щодо форм міжнародних розрахунків, створення нових і удосконалення існуючих платіжних систем. Подальших досліджень потребують також методологічні підходи до формування та вдосконалення платіжного механізму України на основі залучення здобутків світового досвіду.

Цілі статті. Метою дослідження є вивчення стану розвитку електронних платіжних систем у міжнародній та вітчизняній практиці; визначення основних переваг та недоліків їх застосування; обґрунтування перспектив розвитку та заходів покращення використання електронних платіжних систем.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В сучасних ринкових відносинах важливим елементом при здійсненні операцій, що стосуються обміну грошового еквіваленту на товари, послуги чи активи відповідної вартості, є використання електронних платіжних систем. Власне платіжна система являє собою процес розрахунку між суб'єктами господарювання за допомогою переказу грошових коштів за надані ними товари, роботи, послуги.

Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», платіжна система – це платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів [1].

На думку Вовчака О.Д., платіжна система – це набір платіжних інструментів, банківських процедур і, як правило, міжбанківських систем переказу коштів, поєднання яких забезпечує грошовий обіг разом з інституційними й організаційними правилами та процедурами, що регламентують використання цих інструментів і механізмів [2; 5].

За сучасних умов господарювання, виникнення платіжних систем значно полегшує і спрощує роботу у здійсненні різного виду розрахункових операцій.

Для зручності у користуванні платіжними системами на практиці

використовуються електронні платіжні системи. Їх застосовують при здійсненні платіжних операцій у всесвітній мережі Інтернет. За допомогою електронної платіжної системи можна здійснювати розрахунок за товари та надані послуги, наприклад: оплата за комунальні послуги, поповнення рахунку користувачів мобільного зв'язку, оплату за продукцію придбану у Інтернет-магазинах тощо.

У якості платіжних засобів в електронних платіжних системах використовуються електронні (цифрові) гроші, вони є аналогом готівки і, при необхідності, миттєво передаються з одного електронного гаманця на інший [3].

Найбільш відомими міжнародними електронними платіжними системами є: *Visa, Mastercard, E-Gold, Liberty Reserve, PayPal, Perfect Money, Moneybookers, Fethard, EasyPay, ChronoPay*.

Провідною міжнародною електронною платіжною системою є *Visa International Service Association*.

Міжнародна електронна платіжна система *Visa* є передовою в розвитку безпечних і надійних методів здійснення платежів в світовій мережі Інтернет. Більше, ніж у 200 країнах світу можна здійснювати оплату в торгових точках за допомогою платіжних карток *Visa* [9]. Компанія здійснює посередницьку роль між банками й займається організацією розрахунків, а також забезпечує технічну взаємодію між учасниками (користувачами) даної системи.

Наступною, однією з найбільших широко масштабних міжнародних електронних платіжних систем, є *MasterCard Worldwide*, користувачами якої є 22 тисячі фінансових установ у 210 країнах світу [7]. Платіжна картка *MasterCard* є зручною у розрахунках в різних торгових центрах за придбані товари, надані послуги, у закладах харчування, відпочинку та ін.

За даними Інтернет-джерел, близько 57% платіжними картками володіє світовий лідер *Visa*, та 26% припадає на долю *MasterCard* [7].

Проте найвідомішою міжнародною електронною платіжною системою для розрахунків в мережі Інтернет є *PayPal*. Компанія тісно співпрацює з найбільшим світі інтернет-аукціоном *eBay*, оскільки останній є власником даної платіжної системи. Дана електронна платіжна система характеризується високими ступенями захищеності від різного роду шахрайств. На сьогодні система працює в 190 країнах з 24 національними валютами.

Дана компанія здійснює поділ країн-учасниць на три великі групи. До першої входять найбільш високорозвинені країни, з хорошою інфраструктурою, такі як: Австралія, Китай, США, Німеччина та інші. Країни, які входять до першої групи мають вільний доступ до

користування електронною платіжною системою *PayPal*, без будь-яких обмежень. До другої групи входять країни з нижчим рівнем розвиненості, а також, відповідно, в цих країнах є менше можливостей у користуванні сервісом компанії *PayPal*, наведемо приклад деяких з цих країн: Чехія, Фінляндія, Португалія, Швеція, Албанія, Перу, Словаччина та ряд інших. До третьої групи входять країни, в яких обмежений доступ до користування даною платіжною системою, а також з низьким рівнем розвитком інфраструктури, це такі країни як: Ангола, Вірменія, Монголія, Уганда, Україна та інші [8].

У вітчизняній практиці застосування електронної платіжної системи *PayPal* є обмеженим. Це пов'язано з частими шахрайськими діями наших громадян. В результаті цього, заборонено виведення коштів з цієї системи, однак можлива реєстрація в системі, поповнення рахунку, оплата покупок в Інтернеті і переказ коштів на інші рахунки учасників системи *PayPal* [6].

В межах України можуть функціонувати і використовуються як міжнародні електронні платіжні системи, так і внутрішньодержавні.

Як зазначає Пиріг С.О., до внутрішньодержавних банківських платіжних систем відносяться системи міжбанківських розрахунків, системи масових платежів та внутрішньобанківські платіжні системи [5; 10].

Найбільш відомими і широко застосовуваними електронними платіжними системами в Україні є Інтернет.Гроші, *LiqPay*, *iPay.ua*, *WebMoney*, Приват24, Яндекс.Деньги.

Хоча на українському ринку представлено чимало електронних платіжних систем, як і внутрішньодержавних, так і міжнародних, проте вони ще мають низький рівень у їхньому застосуванні. На даний момент в нашій державі, люди більшу перевагу надають ще «живим» коштам, а це, в свою чергу, негативно відображається на розвитку систем електронних платежів.

Наведемо ряд недоліків і переваг, які є очевидними при користуванні електронними платіжними системами:

До переваг належать:

- не потрібно носити із собою велику кількість банкнот та монет;
- відпадає проблема з видачею решти в декілька копійок в магазинах;
- не потрібно піклуватися про конвертування валюти. Це зробить банк, причому так, що клієнт виграє на різниці між курсом обміну в магазині і курсом, за яким конвертацію здійснить банк;
- при втраті картки досить лише повідомити в банк, щоб усі розрахунки за нею були негайно заблоковані;

- регулярне одержання повної інформації про здійснені операції.

Недоліками є:

- не досконала інфраструктура платіжних терміналів та банкоматів;

- в деяких випадках стягується комісія.

Таким чином, ми вважаємо, що застосування на практиці електронних платіжних систем є позитивним явищем. Це сприяє легшій і швидшій співпраці між учасниками ринкових відносин, у здійсненні платіжних розрахунків.

Висновки. Отже, на міжнародному ринку електронні платіжні системи набрали вже широкого розмаху. Люди все більше і більше починають користуватись цим типом розрахунків, що значно є ефективнішим, ніж здійснювати оплату, наприклад, за товари, роботи, послуги, готівкою.

Проте, в Україні ситуація щодо електронних платіжних систем тільки починає розвиватись. На нашу думку, перш за все, в країні необхідно створити відповідні умови для легкого користування електронними платіжними системами, а це зокрема і вільний доступ до мережі Інтернет будь-яким користувачам, а також здійснювати вже самими компаніями дієву рекламу, заохочувальні «маневри», для того, щоб привернути увагу аудиторії споживачів до використання електронних платіжних систем. Це дозволить розширити мережу учасників та користувачів системи, удосконалити і розширити інфраструктуру платіжних систем шляхом залучення до безризикових технологій нових надавачів торговельних та сервісних послуг.

1. Закон України «Про платіжні системи і переказ грошей в Україні» від 05.04.01 р. N 2346-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
2. Вовчак. О. Д. Платіжні системи: навч. посібн. / О.Д.Вовчак, Г.Є.Шпаргало, Т.Я.Андрейків. – К.: Знання, 2008. – 341 с.
3. Електронні платіжні системи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронні_платіжні_системи
4. Гетманцев Д. О. Банківське право України / Д.О.Гетманцев, Н.Г.Шукліна. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
5. Пиріг С. О. Платіжні системи Навч. посібн. / С.О.Пиріг. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
6. Форми оплати // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studio24web.com/category/formy-oplaty>
7. MasterCard // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/MasterCard>
8. Paypal // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.paypal.com/worldwide>
9. VISA (платіжна система) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ru.wikipedia.org/wiki/VISA_\(платіжна_система\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/VISA_(платіжна_система))